

Na kłopoty – Borejsza

W roku jubileuszu 70-lecia Czytelnik opublikował wybór listów najwybitniejszych krajowych pisarzy drugiej połowy XX wieku do Jerzego Borejszy, inicjatora i pierwszego prezesa wydawnictwa. Wybór listów pochodzi ze spuścizny archiwalnej Jerzego Borejszy, udostępnionej przez jego syna Jerzego Wojciecha Borejszę. Tom zawiera listy – w znacznej mierze wcześniej niepublikowane – od 61 nadawców, a także nieliczne zachowane odpowiedzi odbiorcy.

Edytorem korespondencji z Borejszą jest Grzegorz Bąbiak, który dokonał wyboru i opracowania listów, opatrzył je wstępem i przypisami. Warto podkreślić, że objaśnienia rzeczowe są nie tylko liczne, ale i bardzo skrupulatne. Przypisy te trafnie i zarazem ciekawie objaśniają różnorodne treści listów.

Książka zawiera biogramy nadawców listów, ilustracje, aneks w postaci życiorysu Jerzego Borejszy, notę edytorską oraz indeks osób. Wszystkie te elementy wzbogacają książkę o walor użytkowy, dzięki czemu można ją polecić każdemu czytelnikowi zainteresowanemu powojennym krajowym życiem literackim. Na osobną uwagę zasługuje obszerny i niezwykle zajmujący wstęp – napisany w niekonwencjonalny sposób esej z elementami opowiadania sensacyjno-przygodowego, w którym Grzegorz Bąbiak dzieli się swoimi pasjami edytorskimi.

Tom listów do Borejszy można czytać co najmniej trojako. Po pierwsze (choć niekoniecznie najważniejsze), jest to opowieść o różnego typu problemach pisarzy, którzy albo w ogóle nie opuszczali kraju w okresie wojny, albo wrócili do niego z wojennej tułaczki. Oto przykłady powtarzających się prośb i zwierzeń, jakimi dzielono się z Borejszą: „O słowo polecenia do drukarni Czytelnika proszę” (Witold Bieńkowski), „Czy zechce Pan pamiętać o obiecanej pomocy mieszkaniowej?” (Zbigniew Bieńkowski), „Już od dłuższego czasu noszę się z myślą napisania opowiadania dla dzieci o dzieciństwie i młodości Bolesława Bieruta” (Helena Bobińska), „...proszę Was, majorze, gorąco o ułatwienie mi demobilizacji i zatrudnienie mnie na jakimś stanowisku w jednej z Waszych gazet” (Marian Brandys), „Pozostanę w Warszawie na Polnej. Będę potrzebowała pomocy na remont i zorganizowanie sobie życia” (Maria Dąbrowska), „...przepraszam, że znów powracam do tej męczącej sprawy mieszkaniowej” (Arkady Fiedler), „Na przyjeździe do kraju szalenie mi zależy” (Aleksander Hertz), „Potrzebuję na gwałt pokoju dla kogoś (zresztą nie z literatów)” (Jarosław Iwaszkiewicz), „Mam w Paryżu trochę długów księgarskich...” (Zofia Kossak-Szatkowska), „...osoba Pana odgrywa niepoślednią rolę w moich staraniach, aby pobyt w Ameryce jak najbardziej pracowicie wykorzystać” (Czesław Miłosz).

Drugi sposób lektury korespondencji kieruje naszą uwagę w stronę głównego jej odbiorcy, nazywanego „Panem Majorem”, „Kochanym Panem Prezesem”, „Szanownym Towarzystwem” czy też „Drogim Jerzym”. Borejsza jawi się tutaj przede wszystkim jako świetny organizator i mecenas, „dobry duch” (wybranych) pisarzy polskich. Uderza przy tym wielość spraw, jakimi zajmował się prezes Czytelnika. Niejako przy okazji korespondencja ta uzmysławia współczesnemu czytelnikowi rozległość kontaktów Borejszy oraz jego dar zjednywania sobie osób o różnej proveniencji, nawet tych, którzy mieli „niewygodne” dla ówczesnej władzy życiorysy.

Po trzecie, książkę można również traktować jako istotne źródło do przyszłej monografii Czytelnika – wielkiego koncernu wydawniczo-oświatowego, skupiającego m.in. ponad trzydzieści tytułów prasowych, wydającego książki w masowych nakładach, dysponującego drukarniami i księgarniami, posiadającego agencję prasową i korespondentów zagranicznych, a także szerzącego edukację kulturalną i polityczną.

Marcin Lutomiński

Na rogu Stalina i Trzech Krzyży. Listy do Jerzego Borejszy 1944–1952,
wybór, wstęp, opracowanie i przypisy Grzegorz P. BĄBIAK, Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik”,
Warszawa 2014.

Woźnicki:
Niezbędna nowa ustawa

Jackowski, Kozłowski:
Jaka strategia?

Brzeziński:
Pompowanie dorobku

FORUM AKADEMICKIE

7-8

Lipiec-Sierpień 2015

29,05 zł (VAT 5%)

10 lat
konkursu
Skomplikowane
i proste

Str. 67-81

60 lat
polskiej atomistyki

Duszyński:
Walidacja i franczyza

Rot-Buga:
Status humanisty

Bajer:
Etyka w nauce

